DE BEROEPSETHIEK IN AMERIKA

door

D. P. Porrey

Evenals bij ons heeft men ook in Amerika ten aanzien van het accountantsberoep geschreven regels voor de beroepsethiek. Deze zijn neergelegd in de „Rules of professional conduct", laatstelijk herzien in Januari 1944.

Een zeer verdienstelijk commentaar is hierop verschenen van de hand van John L. Carey, getiteld „Professional Ethics of Public Accounting" (Publicatie A.I.A. 1946). Het doel van het boekje is jonge accountants en studerenden de weg te wijzen in de beroepsethiek.

Alvorens op het eigenlijke onderwerp van dit artikel nader in te gaan komt het me nuttig voor zeer in het kort een en ander in herinnering te brengen omtrent de organisatie van het beroep in Amerika.

Iedere staat heeft het accountantsberoep bij een wet geregeld. Onder bepaalde voorwaarden (waartoe o.a. een examen behoort) kan men het recht verkrijgen tot het voeren van de titel Certified Public Accountant (C.P.A.). Heeft men deze titel verkregen dan is de weg vrij om lid te worden van de beroepsorganisatie in de betreffende staat. Als overkoepelend orgaan over de staten is opgericht het American Institute of Accountants (A.I.A.). Beroepsproblemen worden aan de orde gesteld en behandeld in vergaderingen van de „State Societies" en van het A.I.A. Zowel de State Societies als het A.I.A. hebben talrijke vaste technische commissies ingesteld ter bestudering van speciale beroepsproblemen. Een van deze commissies is The Committee on Professional Ethics, zich bezighoudende dus met de bestudering van problemen die met de beroepsethiek verband houden. Deze korte uiteenzetting lijkt me voor de lezers van dit blad voldoende om thans over te kunnen gaan tot de behandeling van het in dit opschrift genoemde onderwerp.

Waarom zijn ereregels nodig? De mening hieromtrent zoals die door Carey wordt weergegeven kan als volgt worden samengevat. Overal waar mensen groepen vormen ontstaan regels, geschreven of ongeschreven. In het gezin b.v. regels omtrent naar bed gaan, opstaan, huiswerk maken enz. Regels zijn ook nodig voor georganiseerde verenigingen. De mens is van nature egoist en de afwezigheid van regels leidt tot anarchie en chaotische behartiging van eigen belangen. Het doel van de regels is dus o.a. de belangen van de groep te behartigen.

Maar niet alleen hiervoor zijn regels nodig, ook de belangen van degenen, voor wie de leden van de groep optreden, dus het publiek, worden door de regels gediend. Maar niet uitsluitend uit altruistische overwegingen zijn deze regels opgesteld. De mate waarin het publiek van de diensten gebruik maakt, zal worden vergroot als het publiek weet dat de leden van de groep gehouden zijn haar belangen goed te behartigen. Dit is klemmender voor accountants, die de belangen dienen van grotere groepen, dan voor doctoren, advocaten e.d., die de belangen dienen van individuele personen. Tot zover deze korte samenvatting uit de inleiding van het boekje van Carey.

Carey onderscheidt drie verhoudingen die voor de accountant van belang zijn t.w.:

1. de verhouding ten opzichte van het publiek
2. „ „ „ „ „ de client
3. „ „ „ „ „ het beroep.

Van de uit 16 artikelen bestaande Amerikaanse ereregelen hebben de meeste ten doel de belangen van het publiek te beschermen.

In het hierna volgende vindt men de ereregelen besproken in volgorde van de hierboven opgesomde drie groepen.

I. De verhouding t.o.v. het publiek.

Sterke nadruk wordt gelegd op het onafhankelijk oordeel van de accountant. Terecht wordt dit gezien als de economische basis voor de functie van de public accountant. Hij moet elk gedrag vermijden waaruit men zou kunnen concluderen dat hij door onzuivere invloeden is bewerkt. Zoals Carey het uitdrukt geldt voor het accountantsberoep wat ten tijde van Caesar gold voor diens vrouw n.l., „to be suspected is almost as bad as to be convicted".

De inhoud van het begrip onafhankelijkheid kan men op twee manieren benaderen en wel:

1. Materieel onafhankelijk.
2. Moreel onafhankelijk.

Ter verzekering van de materiele onafhankelijkheid zijn als verbodsbepalingen in de Amerikaanse ereregelen o.a. opgenomen het verbod van beloningen afhankelijk van het resultaat en het hebben van een aanmerkelijk financieel belang.

De morele onafhankelijkheid is een moeilijk punt, het is een kwestie van karakter, het eist integriteit, oprechtheid. Strenge bepalingen zijn in de Amerikaanse ereregelen opgenomen tegen door de accountant goedgekeurde valse of misleidende staten. Deze bepalingen gaan zeer ver en zijn strikt genomen geen regels betreffende beroepsethiek maar zoals Carey het uitdrukt „a blunt pronouncement that dishonesty or carelesness will be rewarded with the heaviest penalties". De accountant dient zich te houden aan „generally accepted accounting principles" en „generally accepted auditing procedure".

Tot 1941 was op dit punt een grote vrijheid gelaten aan het individuele oordeel van de accountant. Reeds in 1939 was hierin reeds verandering gekomen. In dat jaar begon het A.I.A. met de publicatie van „Statements on auditing procedure".

Dit waren verdere uitwerkingen van de in 1934 gepubliceerde Audits of Corporate Accounts die in 1936 weer gevolgd waren door de „Examination of Financial Statements of Independent Public Accountants". In October 1947 zijn al deze „Statements on auditing procedure" door de betreffende commissie uit het A.I.A. gebundeld in een speciaal rapport. (Tentative Statement of Auditing Standards).

Men tracht hierdoor te komen tot objectieve normen waaraan de accountantscontrole moet voldoen. In de verklaring moet sinds 1941 worden opgenomen dat het onderzoek is uitgevoerd in overeenstemming met „generally accepted auditing procedure applicable in the circumstances" [1]). (Zie ook het artikel van Drs. A. J. F. Reyn in Mab. April 1948 over De Amerikaanse Accountants Verklaring).

[1]) Inmiddels in October 1948 opnieuw enigszins gewijzigd, zie Montgomery's „Auditing" blz. 60.

Wat betreft de van het resultaat afhankelijke beloningen wordt opgemerkt dat deze bepaling niet slaat op de behandeling van belastingzaken. Deze vorm van beloning wordt in die gevallen wel toelaatbaar geacht, omdat de accountant dan niet optreedt in de functie van onafhankelijk controleur die een mening uitspreekt waarop derden kunnen vertrouwen. Hij treedt op als belastingexpert en de belastingautoriteit vertrouwt niet zonder meer op de mededeling van de accountant optredende als belastingconsulent, doch zij onderzoekt zelfstandig wat zij meent te moeten onderzoeken om tot een oordeel te komen

De belasting-administratie is het dus in laatste instantie die beslist welk bedrag aan inkomen belast zal worden en de accountant heeft hierop dus volgens Amerikaanse opvatting geen invloed.

Deze opvatting omtrent de functie van de accountant in belastingaangelegenheden is dus wel in sterke tegenstelling met de recente uitingen van gezaghebbende zijde omtrent dit punt in onze jongste vakliteratuur.

Het is in verband met de discussies van de laatste jaren die in ons land tussen de vakgenoten zijn gevoerd interessant even een Amerikaanse stem te citeren die geklonken heeft op een vergadering van het Engelse „Institute". Het verslag hiervan trof ik aan in „The Accountant" van 19 Juni 1948. Het onderwerp was „American Practice" en werd ingeleid door P. F. Brundage C.P.A. Sprekende over de ontwikkeling van de accountantswerkzaamheden zegt onze Amerikaanse collega:

„Tax work has made a very substantial addition to the 1902 list of public accountants' activities. The determination of the amount of tax is very largely an accounting problem. In the case of income-taxes it is first necessary to determine the business income subject to tax and this requires a knowledge of accounting principles and procedures. The high rates of tax to-day made it necessary for business to consider the tax angle of every move contemplated so that the consultative aspect of tax service is equally important with the preparation of returns. Certain groups of lawyers are now trying to restrict the activities of public accountants in this field so as to extend their own work".

Over de vraag of dit belastingwerk wel tot het terrein van de accountant behoort is een rechtsgeding aanhangig gemaakt in Amerika. De uitspraak hiervan citeert Mr. Brundage enkele regels verder als volgt:

„In this country, from the inception of income taxation, the tax field, both Federal and State, and on the side of the Government as well as the taxpayer, has been to a large extent turned over to the accounting profession. The same was true in Great Britain and in Canada. This was entirely natural, for the new tax statutes certainly involved the application of proper accounting practices."

Tot zover deze uitweiding over de behandeling van belastingzaken door accountants in Amerika.

Als factor welke de onafhankelijkheid van de accountant in gevaar kan brengen geldt zoals hiervoor gezegd ook het hebben van een aanmerkelijk financieel belang in de gecontroleerde onderneming. Deze bepaling geldt ook als niet de accountant zelf maar „a member of his immediate family" een aanmerkelijk financieel belang in de onderneming heeft, tenzij een dusdanig belang i.h. accountantsrapport wordt openbaar gemaakt. Over de vraag wat onder een aanmerkelijk financieel belang moet worden verstaan, heeft het A.I.A. zich niet uitdrukkelijk uitgesproken. Men interpreteert het echter in de volgende geest:

1. de gang van zaken kunnen beinvloeden,
2. belegging van 1 % van het persoonlijk vermogen van de accountant in de gecontroleerde onderneming.

De regel die werkzaamheden verbiedt die onverenigbaar zijn met het beroep van public accountant is van oude datum. Ze is van veel belang geweest in het begin-stadium van het accountantsberoep en kwam in Engeland reeds voor in het Royal Charter van 1880.

Het doel was de waardigheid van het jonge beroep te beschermen. Welke werkzaamheden of beroepen onverenigbaar zijn is niet vastgelegd. De combinatie accountant/belasting-consulent en accountant/advocaat is niet verboden. De eerste combinatie acht men, zoals hiervoor reeds gebleken is, logisch.

Een accountant/belasting-consulent die ontdekt dat zijn client belasting heeft ontdoken dient de client te wijzen op zijn plicht zijn aangiften te verbeteren. Indien de client weigert dient de accountant zich terug te trekken en schriftelijk de reden hiervan aan de client mede te delen. Het voortgaan met zo'n client bijstand in belastingzaken te verlenen zou in strijd zijn met de waardigheid van het beroep.

Wanneer een accountant in meerdere functies optreedt dient hij zich ook in die andere functies te houden aan de regelen v.h. A.I.A. Deze bepaling schijnt in hoofdzaak gemaakt te zijn om het ontduiken van het verbod tot adverteren tegen te gaan.

Ook in de Amerikaanse ereregelen komen bepalingen voor welke verbieden provisies te aanvaarden of te geven.

Vermeldenswaard is nog het verbod voor de Amerikaanse accountant om zijn naam te laten gebruiken bij een schatting van toekomstige winsten op een wijze, die het geloof kan doen post vatten dat het lid instaat voor de juistheid van de schatting.

II. De verhouding t.o.v. de cliënt.

De bepaling omtrent geheimhouding welke bij ons in het Reglement van Arbeid is opgenomen komt in Amerika voor in de ereregelen en wel in het laatste artikel. (Ook in ons oorspronkelijk ontwerp ereregelen kwam de geheimhoudingsplicht voor in het laatste artikel).

De accountant heeft in de meeste staten van Amerika geen verschoningsrecht. Als getuige opgeroepen zal hij volgens Carey dus moeten spreken. Omtrent de vraag of het een maatschappelijk belang is dat aan de accountant het zwijgrecht dient te worden toegekend bestaat ook in Amerika verschil van mening. In enkele Staten (o.a. Illinois) heeft de accountant een wettelijk zwijgrecht.

De uitoefening v.h. beroep in N.V. vorm is verboden. Deze vorm van beroepsuitoefening is fundamenteel in strijd met de opvattingen omtrent persoonlijke verantwoordelijkheid.

Verboden is verder het uitoefenen van de accountantspraktijk door iemand die geen lid van het A.I.A. is onder de naam van een lid.

De samenwerking met binnen- en buitenlandse collega's welke bij ons geregeld is in het Reglement van Arbeid komt in Amerika voor in de ereregelen (artikel 6).

De accountant die de jaarrekening certificeert (stel A) draagt de volle verantwoordelijkheid naar buiten. De collega die een deel van het onderzoek heeft verricht (B) (b.v. een filiaal gecontroleerd) rapporteert aan de collega A. Zijn rapport maakt deel uit van het dossier van

A. Het werk wordt door B uitgevoerd overeenkomstig de instructies van A.

Samenwerking met gelijkwaardige buitenlandse collega's is eveneens geoorloofd.

III. De verhouding t.o.v. het beroep.

Tenslotte is er een groep regels welke meer in het bijzonder ten doel hebben de belangen van de accountants als groep te beschermen tegen de egoistische impulsen van het individu. Tot deze regels kunnen gerekend worden:

a. advertentie-verbod. Als motief hiervoor heb ik in de Amerikaanse literatuur gevonden:

1. Het loont niet.
2. Accountantswerk is geen koopwaar. Het berust op bekwaamheid, kennis, eerlijkheid, integriteit. Men kan deze eigenschappen niet door adverteren aan de man brengen.
3. Adverteren zou de jonge leden niet helpen, de andere zouden het op veel groter schaal kunnen doen. Kleine advertenties bij vestiging of mutaties in leidende figuren van het kantoor zijn toegelaten.

Onder de bepalingen die tot deze groep gerekend kunnen worden vallen verder:

b. Niet solliciteren.

c. Geen prijsaanbieding in concurrentie wanneer zulks in strijd zou komen met de betreffende bepalingen die gelden in een bepaalde Staat.
Als in een bepaalde staat prijsaanbieding in concurrentie door de „State Society" niet aan haar leden verboden is, is het dus ook niet door de overkoepelende organisatie (A.I.A.) verboden.

d. Geen direct aanbod tot overname van personeel van een collega. Na sollicitatie op een advertentie is dat wel toegelaten.

e. Bepalingen die aangeven wanneer men zichzelf mag aanduiden als „Members of the American Institute of Accountants."
In grote lijn komen de meeste bepalen van onze ereregelen ook in Amerika voor. Op enkele bepalingen die bij ons in het reglement van arbeid voorkomen en in Amerika in de ereregelen is reeds de aandacht gevestigd.

De instantie die belast is met het onderzoek van klachten betreffende de naleving van de ereregelen en beantwoording van vragen omtrent bepaalde gevallen is „The Committee on Professional Ethics".

Indien klachten daartoe aanleiding geven beveelt deze instantie behandeling voor de tuchtrechter aan.